

DĚTI S ROZDÍLNÝMI POSTOJI KE ŠKOLE A JEJICH ŠKOLNÍ VÝSLEDKY

PUPILS WITH DIFFERENT SCHOOL ATTITUDES AND THEIR ACHIEVEMENTS

Irena Smetáčková¹

¹ Katedra psychologie, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

Abstrakt

Příspěvek představuje výsledky studie vztahu mezi žákovskými postoji ke škole a školním prospěchem, výsledky v didaktických testech, komplexní učitelskou představou a pozorovaným chováním ve výuce. Studie z 29 tříd prvního stupně ZŠ ukázala, že školní postoje žáků a žákyň jsou spíše pozitivní. I přesto však byly zjištěny signifikantní vztahy mezi postoji a školními výsledky (měřenými dle různých kritérií). Mezi třídami panovaly silné rozdíly jak v postojích, tak v jejich souvislosti se školními výsledky.

Klíčová slova: *postoje ke škole, prospěch, didaktické testy, 1. stupeň ZŠ*

Abstract

The paper presents the results of a study of the relationship between students' attitudes to school and their school achievement, results in didactic tests, a comprehensive teaching idea, and observed behaviour in class. A study of 29 primary school classes showed that the school attitudes of pupils are rather positive. Nevertheless, significant relationships were found between attitudes and school results (measured according to various criteria). There were strong differences between classes as regards both their attitudes and their relationship to school performance.

Keywords: *school attitudes, grades, didactic test, primary school*

1 ÚVOD

Školní úspěšnost je multifaktoriální jev. Vliv na ní mají také postoje spojené se školní docházkou. Mezinárodní výzkumy naznačují, že čeští žáci mají relativně negativní postoje ke škole. Vztahy mezi postoji a školní úspěšností nejsou mechanické, vyvíjejí se s věkem dětí a jsou závislé na řadě okolností.

2 TEORIE

Postoje představují ustálený způsob, jakým vnímáme, hodnotíme a chováme se k určitým objektům. Dosavadní výzkumy ukazují, že žákovské postoje ke škole jsou v českém prostředí slabší než v zahraničí. Přitom však na začátku povinné školní docházky jsou spíše pozitivní.

S ohledem na řadu okolností týkajících se kvality výuky, vrstevnických vztahů a rodinného zázemí se postoje postupně proměňují. U podstatné skupiny žáků se postoje během základní školy zhoršují. Jedním ze zdrojů mohou být opakované zkušenosti s neúspěchem. Slabé školní výkony však zároveň mohou být i důsledkem negativních postojů. Komplikovaný vztah mezi postoji ke škole a školními výkony musí být dále studován.

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Prezentovaná studie je součástí širšího výzkumu, který zkoumá příčiny školní neúspěšnosti na prvním stupni ZŠ. Žáci a žákyně 29 tříd ($n = 670$) byli sledováni v průběhu druhého a třetího ročníku. O každém dítěti byly shromážděny údaje prostřednictvím dotazníku postojů ke škole, didaktických testů z matematiky a českého jazyka, školního prospěchu, učitelského popisu (komplexní představa o žákovi/yni) a pozorování chování ve škole. Na základě skóre v dotazníku postojů ke škole byli žáci rozděleni do skupin. Ty pak byly srovnávány v jejich školní úspěšnosti (měřeno dle různých kritérií).

4 VÝSLEDKY

Analýza potvrdila, že žákovské postoje ke škole jsou spíše pozitivní. Hlavním společným zdrojem kladných postojů jsou pozitivní emoce k učitelce a k dětem. Učení a jeho výsledky naopak vykazovaly značnou variabilitu. Na základě

celkového skóre byly děti rozděleny do čtyř skupin od jednoznačně pozitivního po selektivně negativní postoj. Podle očekávání se skupiny signifikantně lišily ve školním prospěchu, v učitelském popisu a ve výsledcích externích didaktických testů. Přitom se však jen omezeně lišily v pozorovaném chování v rámci školní výuky – rozdíl souvisel pouze s dílčími postojovými položkami. Žákovské postoje i jejich souvislost se školními výsledky se lišily mezi jednotlivými třídami.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Žákovské postoje ke škole se spolupodílí na školní úspěšnosti dítěte, ať je měřena prospěchem, externími nástroji nebo učitelskou komplexní představou. Paradoxně však zhoršený postoj ke škole automaticky nesouvisí s nekázní či nespoluprací. Pozorované chování má souvislost pouze s určitými aspekty postoje ke škole, a to konkrétně se vztahy k učitelce a k ostatním dětem. S tím korespondují zjištěné rozdíly mezi třídami ($n = 29$), které se vztahují jednak ke složení třídy a postavení konkrétních dětí v ní a jednak k subjektivní učitelské teorii a přístupu vyučujících.

6 LITERATURA

- Martin, A. J. (2008). Enhancing student motivation and engagement: The effects of a multidimensional intervention. *Contemporary educational psychology*, 33(2), 239–269.
- McClure, J., Meyer, L. H., Garisch, J., Fischer, R., Weir, K. F., & Walkey, F. H. (2011). Students' attributions for their best and worst marks: Do they relate to achievement? *Contemporary Educational Psychology*, 36(2), 71–81.
- Lohbeck, A., Grube, D., & Moschner, B. (2017). Academic self-concept and causal attributions for success and failure amongst elementary school children. *International Journal of Early Years Education*, 25(2), 190–203.

PODĚKOVÁNÍ

Príspevek vznikl v rámci řešení projektu „Učitelské porozumění příčinám školní neúspěšnosti na začátku povinné školní docházky“, který realizuje Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy za finanční podpory z programu OPVV MŠMT.